మరో అమ్మ

మేరీజోన్స్ ఆత్మకథ

సిఐటియు

మరో అమ్మ

మేరీ జోన్స్ ఆత్మకథ

(1830-1930)

తెలుగు

కె. ఉష, పి. మణి

ప్రచురణ

సిఐటియు ఆంధ్రప్రదేశ్ కమిటీ

హౌస్ నెం. 1-7-139/44, ఎన్.వి. భాస్కర్‌రావు స్మారక కేంద్రం

ఎస్.ఆర్.కె. నగర్, ముషీరాబాద్, హైదరాబాద్-040-27612474

Telugu Version of

'THE AUTOBIOGRAPHY OF MOTHER JONES'

96758

ముద్రణ : జనవరి, 2014

వెల : ₹ 75/-

<u>ప్రతులకు</u>

సిఐటియు

1-7-139/44, జమిస్తాన్‌పూర్, ముషీరాబాద్, హైదరాబాద్

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

1-1-187/1/2, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 040-27608107

ముద్రణ

ప్రజాశక్తి డైలీ ప్రింటింగ్ ప్రెస్, హైదరాబాద్

website : www.psbh.in

మా మాట

కార్మికోద్యమ చరిత్రలో మహోన్నత శిఖరాలనధిష్ఠించిన నేత మదర్‌జోన్స్. ఆమె ఆత్మకథ తెలుగు పాఠకులకు అందిస్తున్నందుకు ఆనందిస్తున్నాము. ఒక సాధారణ స్త్రీ, ఒక అసాధారణ నాయకురాలిగా, కార్మికుల ఆరాధ్య దేవతగా మారిన విధం ఈ పుస్తకంలో మనకు గోచరిస్తుంది.

నేడు ప్రపంచంలోనే అతి పెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశంగా కీర్తించబడుతున్న అమెరికా, తన దేశంలో సంపదల సృష్టికి, ఆధునిక మానవ జీవితావసరాల సృష్టికి సర్వశక్తులు ధారపోసిన కార్మికవర్గాన్ని అతి క్రూరంగా అణిచిపెట్టిన తీరు ఈ పుస్తకం కళ్ళకు కట్టినట్టు వివరిస్తుంది. కార్మికోద్యమాన్ని అణిచిపెట్టడంలో ప్రభుత్వం, పోలీసు, చట్టం, న్యాయస్థానం, చట్టసభలు, పత్రికలు, తుదకు దేశాధినేతలు ఎలా కంకణం కట్టుకున్నారో విదితం చేస్తుంది.

ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని అడ్డంపెట్టుకొని కార్మికుల స్వేదంతో సహజవనరులను పిండుకొని అధికార, ధనబలంతో దేశాన్ని, ప్రపంచాన్ని శాసిస్తున్న గుత్తపెట్టుబడిదారుల దుర్మార్గాల్ని వెల్లడిస్తుంది ఈపుస్తకం. చదువుతున్నంత సేపు 1848లో మార్క్స్, ఎంగెల్స్‌లు రచించిన కమ్యూనిస్టు ప్రణాళికలోని మొట్టమొదటి పేరాలోని 'సమాజ చరిత్ర అంటే వర్గ పోరాటాల చరిత్రే' అన్న వాక్యం మదిలో మెదులుతూ వుంటుంది.

పెట్టుబడి ఇనుప పాదాల కింది నలిగిపోతున్న కార్మికవర్గ విముక్తిని, తద్వారా మానవాళి అభ్యుదయాన్ని ఆశించే ప్రతి ఒక్కరూ చదవదగిన పుస్తకం. ప్రత్యేకించి కార్మికవర్గ ఉద్యమాల్లో నిరంతరం తలమునకలయ్యే కార్యకర్తలకు ఇదొక కరదీపిక.

కామ్రేడ్ నండూరి ప్రసాదరావు విద్యార్థి దశలోనే దేశ స్వాతంత్ర సమరంలోకి ఉరికి, జమిందారీ భూస్వామ్య విధానానికి వ్యతిరేకంగా రైతాంగ పోరాటాలు నడిపి ఆ తదనంతరం తన జీవితాంతం కార్మికవర్గ శ్రేయస్సు కోసం శ్రమించిన నేత. ఆయన వర్ధంతి నవంబర్ 29న ఈ పుస్తకం ఆవిష్కరిస్తున్నందుకు గర్విస్తున్నాము.

సుమారు 100-150 సంవత్సరాల క్రిందటి కార్మికోద్యమ చరిత్రకు సంబంధించి 100 సంవత్సరాల క్రితం రాసిన ఈ పుస్తకాన్ని తెలుగు పాఠకులకు అనువదించి అందించిన సిఐటియు కార్యకర్తలు కామ్రేడ్స్ కె.ఉష, పి.మణిలకు, ఓపికగా డిటిపి చేసి ఇచ్చిన కామ్రేడ్స్ వి.కృష్ణ, జి.లీలావతి, కె.ఆర్.కె.మూర్తి, భీంరావులకు, పుస్తకాన్ని అందంగా డిజైన్ చేసి అచ్చువేసి ఇచ్చిన ప్రజాశక్తి వారికి, టైటిల్ డిజైన్ చేసిన శ్రీరాం కారంకి గారికి, పుస్తక ప్రచురణకు ప్రోత్సాహాన్నిచ్చిన శ్రీ అక్కినేని కుటుంబరావుగారికి, ఎస్. పుణ్యవతిగారికి శుభాభినందనలు తెలియజేస్తున్నాము. పుస్తకానికి పరిచయ వాక్యాలు రాసి కార్మికోద్యమానికి కర్తవ్య బోధ చేసిన సిఐటియు రాష్ట్ర పూర్వ ప్రధాన కార్యదర్శి కామ్రేడ్ బి.వి.రాఘవులుగారికి ధన్యవాదాలు తెలియజేస్తున్నాము.

- ప్రచురణకర్తలు

విషయసూచిక

పరిచయం - బి.వి. రాఘవులు 5

1. తొలిదినాలు 12
2. హే మార్కెట్టు విషాదము 17
3. వర్జీనియా సమ్మె 22
4. వేలాండ్ "హేతువాద విజ్ఞాపన" 25
5. ఆర్నాట్‌లో విజయం 27
6. పశ్చిమ వర్జీనియాలో యుద్ధం 34
7. న్యాయమూర్తి - మానవతావాది 41
8. రూజ్‌వెల్ట్ వలలో జాన్ మిట్చెల్ 45
9. పశ్చిమ వర్జీనియాలో మారణకాండ 51
10. మిల్లు పిల్లల మార్చ్ 56
11. ఈ రోజు గాడిదలు కూడ సమ్మెలోకి వచ్చాయి. 65
12. మహిళలు కోల్‌డేల్ బూజుని దులిపిన వైనం 69
13. క్రిపుల్ క్రీక్ సమ్మె 72
14. బాల కార్మికులు 86
15. మోయర్, హేవుడ్, పెట్టిబోన్ 96
16. మెక్సికన్ విప్లవంలో నా పాత్ర 98
17. మహిళలు పాటలతో జైలు నుండి విముక్తి అయ్యారు 102
18. పశ్చిమ వర్జీనియాలో విజయం 104
19. గన్‌మెన్లు, కాపలాదార్లు 111
20. గవర్నర్ హంట్ 113
21. రాక్‌ఫెల్లర్ జైళ్ళలో 117
22. పోరాటం చేయడానికి ఓటుహక్కు అక్కరలేదు 125
23. పశ్చిమ వర్జీనియాలోని జైలు క్యాంపులో 128
24. 1919లో స్టీల్ సమ్మె 130
25. పోరాటం ఓటమి - పోరాటం గెలుపు 136
26. మధ్యయుగాల నాటి పశ్చిమ వర్జీనీయాలోకి మళ్ళీ... 138
27. నాయకుల బలహీనతలున్నా ఉద్యమం కొనసాగుతుంది 140

1
తొలి దినాలు

నేను 1830లో పుట్టాను. నా జన్మస్థలం ఐర్లాండ్‌లోని కార్క్‌నగరం. నా ప్రజలు పేదవారు. తరతరాలుగా ఐర్లాండ్ స్వాతంత్ర్యం కోసం పోరాడారు. ఈ పోరాటంలో అనేక మంది ప్రాణత్యాగం చేశారు. మా నాన్నగారు రిచర్డ్ హారిస్ 1835లో అమెరికాకు వలస వచ్చారు. అమెరికా పౌరసత్వం పొందగానే కుటుంబాన్ని కూడా తీసుకువచ్చారు. ఆయన రైల్వే నిర్మాణ కార్మికుడుగా పనిచేశారు. ఆ తరువాత కెనడాలోని టోరెంటోలో పనిచేశారు.

ఉమ్మడి పాఠశాల విద్య పూర్తి అయిన తరువాత నేను టీచర్ ట్రైనింగ్ కోర్సు చదివాను. మిచిగన్‌లోని మన్‌రోలో కాన్వెంట్ టీచరుగా పనిచేశాను. తరువాత చికాగో వచ్చి దుస్తులు కుట్టే దుకాణాన్ని ప్రారంభించాను. నాకు చిన్నపిల్లల మీద పెత్తనం చేసే పనికన్నా బట్టలు కుట్టడమే నచ్చింది. కాని మళ్ళీ నేను టీచింగ్ వైపు వెళ్ళాల్సి వచ్చింది. ఈసారి టెన్నెస్సీలోని మెంఫిస్‌లో పనిచేశాను. ఇక్కడే 1861లో నా వివాహం జరిగింది. నా భర్త ఇనుమును పోత పోసే కార్మికుడు. లోహ పరిశ్రమ కార్మిక సంఘంలో సభ్యుడు కూడా.

1867లో మెంఫిస్ ప్లేగుతో నిండిపోయింది. ఈ వ్యాధి పీడితుల్లో ఎక్కువ మంది పేదలు, కార్మికులే. సంపన్నులు నగరం వదిలి పారిపోయారు. స్కూళ్ళు, చర్చిలు మూతపడ్డాయి. అనుమతి లేకుండా విషజ్వర బాధితుల ఇళ్ళకు ఎవ్వరినీ వెళ్ళనిచ్చేవారు కాదు. పేదవారికి వైద్య సేవలు పొందే స్థోమత ఉండేదికాదు. ఈ ప్లేగు మహమ్మారి వల్ల మా వీధిలో 10 మంది చనిపోయారు. మృత్యువు మమ్మల్ని చుట్టుముట్టింది.

చనిపోయినవాళ్ళకు ఎలాంటి కర్మకాండలు జరపకుండానే రాత్రికి రాత్రే పూడ్చిపెట్టాల్సి వచ్చేది. నిత్యం చుట్టుప్రక్కల ఇళ్ళ నుండి ఏడ్పులు, రోదనలు వినపడుతుండేవి. నా నలుగురు పిల్లలు కూడా ఒకరి తరువాత ఒకరు ప్లేగుబారినపడి చనిపోయారు. వారి చిట్టి దేహాలకు నేనే స్నానాదులు చేయించి

సమాధి చేయడానికి సిద్ధం చేశాను. నా భర్తకు కూడా జ్వరం పట్టుకుంది. అతనూ చనిపోయాడు. ఎన్నో రాత్రులు ఒంటరిగా విలపిస్తూ గడిపాను. నాలో నేనే కుమిలిపోయాను. నా దగ్గరికి వచ్చి ఓదార్చిన వారెవ్వరూ లేరు, రాలేని పరిస్థితి కూడా. చుట్టుపక్కల అన్ని ఇళ్ళలోనూ ఇదే దుస్థితి. పగలూ, రాత్రి కూడా శవాలను లాగే బండ్ల చక్రాల శబ్దాలతో పరిస్థితి హృదయ విదారకంగా ఉండేది.

నా భర్తకు యూనియన్ వారే అంత్యక్రియలు జరిపారు. నేను ఒంటరిదాన్నయ్యాను. విషజ్వర బాధితులకు నాకు చేతనైన సహాయం చెయ్యాలని నిర్ణయించుకున్నాను. నర్సుగా పని చేసేందుకు నాకు అనుమతి దొరికింది. ప్లేగువ్యాధి పూర్తిగా అంతరించేదాకా నా శక్తికొలది పని చేశాను.

నేను తిరిగి చికాగో వచ్చి, ఒక భాగస్వామితో కలిసి మళ్ళీ దుస్తులు కుట్టే వ్యాపారం మొదలుపెట్టాను. మా దుకాణాన్ని వాషింగ్టన్ వీధిలో పెట్టాం. అక్కడే ఒక సరస్సు ఉండేది. మా కస్టమర్లు ఎక్కువ మంది దొరలు, కోటీశ్వరులూను. అందువల్లే నేను వాళ్ళ విలాసవంతమైన జీవితాలను, వారి వైభోగాలను దగ్గర నుండి చూడగలిగేదాన్ని. దొరల బట్టలు కుట్టేందుకు వారి బంగ్లాలకు వెళ్ళేదాన్ని. వాళ్ళ భవంతులు సరస్సు ఒడ్డున ఉండేవి. మిరుమిట్లు గొలిపే భవంతుల అద్దాల నుండి బయట పరిస్థితులు గమనించేదాన్ని. చలికి గజగజ వణుకుతున్న పేదలు ఆకలితో, నిరుద్యోగంతో బాధపడుతూ గడ్డకట్టిన ఆ సరస్సు గట్టున నడవడం చూసేదాన్ని. ఈ జీవితాల మధ్య వైరుధ్యమే నా మనస్సును కదిలించింది.

వేసవి కాలాల్లో పడమర వైపు నున్న మురికివాడల ప్రజలు చల్లగాలి కోసం సరస్సు దగ్గరకు చేరేవారు. ఆ మురికివాడల నుండి వచ్చే తల్లులను, పొత్తిళ్ళలో పసిబిడ్డలను, చిన్నారులను ధనవంతుల కిటికీల నుండి గమనించేదాన్ని. రాత్రుళ్ళు ఇళ్లు వేడికి ఆవిర్లుకక్కుతుంటే ఆడ, మగ, పిల్లా జల్లా పార్కులలో పడుకునేవాళ్ళు. కానీ డబ్బున్న

మారాజులు మాత్రం ఈ వేడి రాత్రుళ్ళు గడపడానికి సముద్రపు ఒడ్డుకి, పర్వతాల చెంతకు చేరేవారు.

1871 అక్టోబర్‌లో చికాగో మహానగరం ఘోర అగ్ని ప్రమాదానికి ఆహుతయ్యింది. నేను నా దుకాణంతో సహా సర్వస్వం కోల్పోయాను. ఈ అగ్ని ప్రమాదం వేలాది మందిని నిరాశ్రయులను చేసింది. మేము ఆ రాత్రి, మరుసటి రోజు కూడా తిండి లేకుండా సరస్సు ఒడ్డున జాగారం చేశాము. మధ్య మధ్యలో చల్లదనం కోసం సరస్సులోకి వెళ్ళేవాళ్ళం. వాబాష్ అవెన్యూ పార్క్ దగ్గరలోని పాత సెయింట్ మెరీస్ చర్చిని, పెక్ కోర్టులను శరణార్థుల కోసం తెరిచారు. నేను కూడా మరో వసతి దొరికే వరకు అక్కడే వున్నాను.

ఆ దగ్గరలోనే మంటల్లో కాలి శిధిలమైన ఒక భవనంలో 'నైట్స్ ఆఫ్ లేబర్' సమావేశాలు జరిగేవి. 'నైట్స్ ఆఫ్ లేబర్' అనేది ఆరోజుల్లో వున్న ఒక కార్మికసంస్థ. నేను సాయంత్రాలు ఈ సమావేశాలకు వెళ్ళేదాన్ని. నాయకుల ఉత్తేజకరమైన ఉపన్యాసాలు వినేదాన్ని. ఆదివారాలు వీధుల్లోకి వెళ్ళి మీటింగులు పెట్టేవాళ్ళం.

అవి కార్మికుల కోసం త్యాగాలు చేసిన రోజులు. ఆరోజుల్లో కార్మికులు మీటింగులు పెట్టుకొనేందుకు సమావేశ మందిరాలంటూ ఉండేవి కావు. కార్మిక నాయకులు శత్రువులతో విందులకు వెళ్ళేవాళ్ళు కాదు. ఆనాటి పరిస్థితులు నేను కార్మికోద్యమంతో మమేకమయ్యేందుకు పురికొల్పినాయి. 1865లో అంతర్యుద్ధం ముగిశాక కొంతమంది కెంటకీలో గల లూయిస్‌విల్లేలో కలుసుకున్నారని, వారు ఉత్తర, దక్షిణ ప్రాంతాలనుంచి వచ్చారని విన్నాను. వాళ్ళని * 'బ్లూస్ & గ్రేస్" అని పిలిచేవారు. ఒకటి రెండు సం॥ల క్రితం వరకు వారు కట్టుబానిసత్వానికి వ్యతిరేకంగా జరిగిన పోరాటంలో ఒకరిపై ఒకరు కత్తులు నూరుకున్నారు. ఇప్పుడు ఇరు ప్రాంతాలవారూ కలిసి పారిశ్రామిక బానిసత్వానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడేందుకు తీర్మానించుకున్నారు. ఈతీర్మానంలో నుండే 'నైట్స్ ఆఫ్ లేబర్' ఆవిర్భవించింది.

చికాగో అగ్ని ప్రమాదం తరువాత నేను కార్మికు సంఘాలతో కలిసి పని చేయనారంభించాను. ఆవిధంగా 'నైట్స్ ఆఫ్ లేబర్' సభ్యురాల్ని అయ్యాను.

70వ దశకంలో మొదటి సమ్మె జరగడం నాకు గుర్తుంది. బాల్టిమోర్, ఓహియో రైల్ రోడ్ ఉద్యోగులు సమ్మె చేసారు. వారి ఆహ్వానం మేరకు వారికి సహాయపడేందుకు వెళ్ళాను. 1873లో సమ్మెను విచ్ఛిన్నం చేసే దురుద్ధేశ్యంతో పిట్స్‌బర్గ్ మేయర్, కొంతమంది

పొగరుబోతు అధికారులను, సంఘవ్యతిరేక శక్తులను రంగంలోకి దించాడు. గవర్నర్ కూడా ఈ దుర్మార్గులకు మద్దతుగా సైన్యాన్ని పంపించాడు. వాళ్ళు ప్రజల ఆస్తులను కొల్లగొట్టారు, తగలబెట్టారు, దొమ్మీలు చేశారు. వీళ్ళు చేసిన అక్రమాలను సమ్మె చేస్తున్న కార్మికులపైకి నెట్టారు.

ఈ అల్లర్ల ఫలితంగా రైల్‌రోడ్ల యాజమాన్యాలు తమకు అనుకూలమైన ఒక చట్టాన్ని సాధించుకున్నారు. ఈ చట్టం ప్రకారం సమ్మెలోకి వెళ్ళదలుచుకున్న కార్మికులు ముందుగానే తమ రైళ్ళను లోకోమోటివ్ వర్క్‌షాపుకు(రౌండ్‌హౌస్) చేర్చాలి. ఈ చట్టాన్ని సమ్మెచేస్తున్న కార్మికులు నిజాయితీగా అమలు చేశారు. అందువల్ల పిట్స్‌బర్గ్‌లో సమ్మె సమయంలో పెద్ద సంఖ్యలో రైళ్ళు రౌండ్‌హౌస్‌కు చేరాయి.

ఒకరోజు రాత్రి అల్లర్లు జరిగాయి. అల్లరి మూకలు ట్రాక్‌ల మీద నున్న వందల కొద్దీ వ్యాగన్లను ఆయిల్‌లో ముంచి, తగలబెట్టి రైల్వేయార్డుకు (రౌండ్‌హౌస్)కి పంపించడంతో రైల్వేయార్డు కూడా తగలబడింది. అది ఒక కాళరాత్రి. ఆ రాత్రి పెన్సిల్వేనియా రైల్ రోడ్డు కంపెనీ వాళ్ళ రైళ్ళు వందల సంఖ్యలో తగలబడ్డాయి. మంటలు ఆకాశాన్ని అంటుకున్నాయి. ఆ మంటలే సైనికుల చేతిలోని తుపాకులను సమ్మె చేస్తున్న కార్మికులపైకి ఎక్కుపెట్టేవిగా చేశాయి.

సమ్మె చేస్తున్న కార్మికులు గృహదహనాలు, అల్లర్లు వంటి నేరాలు చేశారన్న ఆరోపణలను ఎదుర్కొన్నారు. నిజానికి ఈ నేరాలు చేసింది పిట్స్‌బర్గ్ వ్యాపారస్థుల అండగల అల్లరిమూకలని అందరికీ తెలుసు. ఈ రైల్ రోడ్డు కంపెనీ ఛార్జీల విషయంలో తమ పట్ల వివక్ష చూపిస్తున్నదని పిట్స్‌బర్గ్ వ్యాపారస్థులు భావించడమే ఈ అల్లర్ల వెనుకనున్న అసలు కారణం. ఎందుకంటే రైల్‌రోడ్డు కంపెనీ రేట్లు పిట్స్‌బర్గ్ నగరంలో ఎక్కువగా ఉన్నాయని వారు భావించారు.

సమ్మె నిర్వాహకులు నాకు వ్యక్తిగతంగా తెలుసు. వారు చట్టాన్ని అతిక్రమించలేదు. పైగా చట్టానికి బద్ధులై ఉండాలని వారి సభ్యులకు ఎలా నచ్చచెప్పారో, హింసకు పాల్పడకుండా వారి సభ్యులను ఎలా కట్టడి చేశారో నాకు తెలుసు. రైల్ రోడ్ కంపెనీ ఆస్తులను ఎవరు ధ్వంసం చేశారో అందరికీ తెలుసు. కార్మికులు 'ఇతరులు చేసిన పాపాల శిలువను మొయ్యాలని, ఇతరులు చేసిన తప్పుల ఫలితాలను అనుభవించాలని' నా తొలి రోజుల్లోనే నేర్చుకున్నాను. నేటికీ అదే చరిత్ర పునరావృతమవుతోంది.

అవి అమెరికా పారిశ్రామిక జీవితపు తొలి సంవత్సరాలు. ఫ్యాక్టరీల అభివృద్ధి, రైల్ రోడ్ల విస్తరణ, పెట్టుబడి పోగుపడడం, బ్యాంకులలో ప్రగతి, వాటితో పాటు వచ్చిన కార్మిక వ్యతిరేక చట్టాలు– అన్నీ కలిసినవే ఈ మొదటి సంవత్సరాలు. వీటన్నిటితో పాటు సమ్మెలూ వచ్చాయి. హింసావచ్చింది. చట్టసభ సభ్యులు పెట్టుబడిదారుల కోసమే కాని, కార్మికుల కోసం కాదన్న సత్యం కార్మికుల మనసుల్లో నాటుకు పోయింది. ■

---

* “బ్లూస్ & గ్రేస్ = 1860–65 సంవత్సరాల మధ్య అమెరికాలో జరిగిన సివిల్‌వార్‌లో సైనికుల యూనిఫారాల రంగులు. ఉత్తర ప్రాంత సైనికులు నీలం(బ్లూ) రంగు యూనిఫారాలు, దక్షిణ ప్రాంత సైనికులు బూడిద (గ్రే) రంగు యూనిఫారాలు ధరించేవారు. ఆనాటికి అమెరికాలో ఉత్తర ప్రాంతం పరిశ్రమలకు, దక్షిణ ప్రాంతం వ్యవసాయానికి ప్రసిద్ధి. దక్షిణ ప్రాంతంలో బానిస యజమానులు భారీ వ్యవసాయ క్షేత్రాల్లో ప్రత్తి పండించేవారు. 1800 సంవత్సరంలోనే నల్లజాతి బానిసల వ్యాపారం నిషేధించినప్పటికీ ప్రత్తి పొలాల్లో బానిసల చేత పని చేయించడం ఆగలేదు. బానిస వ్యవస్థ నశిస్తేనే వాళ్లకు స్వేచ్ఛలభించేది; ఉత్తరాదిన ఉన్న పరిశ్రమల్లో పనిచేయడానికి కార్మికులు దొరికేదీను. ఇంకా మిగిలి ఉన్న బానిస వ్యవస్థ రద్దుకోసం యునైటెడ్ స్టేట్స్ నుండి విడిపోయి కాన్ఫెడరేన్‌గా ఏర్పడ్డ దక్షిణాది రాష్ట్రాలకు, అబ్రహం లింకన్ సారధ్యంలో ఉత్తరాది రాష్ట్రాలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న యునైటెడ్ స్టేట్స్‌కు మధ్య అంతర్యుద్ధం జరిగింది. యుద్ధంలో ఆరు లక్షల మంది సైనికులు హతమయ్యారు. చివరికి యూనియన్ సైన్యాల చేతిలో దక్షిణ రాష్ట్రాలు ఓటమి పాలయ్యాయి.

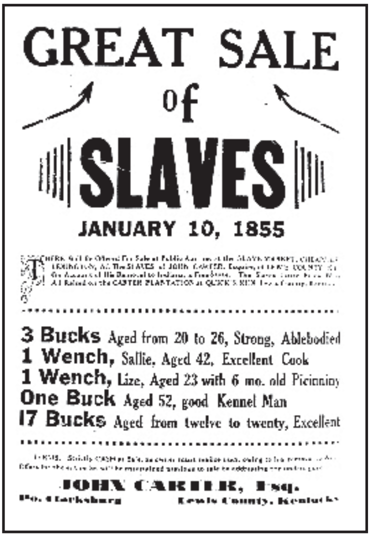

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Maro+Amma

* * *